

NASIONALE SENIOR CERTIFIKAAT-EKSAMEN
2017

**LEWENSORIËTERING
GEMEENSKAPLIKE TAAK VIR ASSESSERING
DEEL B**

EKSAMENNOMMER

Tyd: 2 uur

70 punte

INLEIDING

Suid-Afrika en inderdaad die wêreld is in 'n stadium van snelle oorgang. Ons kan kies om hierdie verandering te weerstaan of om dit te verwelkom. In tye soos hierdie kan leierskapsbesluite ons óf vorentoe aandryf óf ons toekoms ontspoor. Reaksies op verandering kan rofweg in twee kategorieë beskryf word, dié wat die verandering omhels en lei, en dié wat probeer om deur konserwatisme* na die verlede terug te keer. In GTA A het jy die temas van mag en leierskap in die 21ste eeu ondersoek. In GTA B sal jy uit jou begrip van leierskap en mag put om te ondersoek hoe Suid-Afrikaners op hierdie snelle, en soms vreesaanjaende, verandering reageer.

Woordelys:

Konserwatisme: verbintenis tot tradisionele waardes en idees met teenstand teen verandering.

AFDELING A KORTVRAE**VRAAG 1****BRON 1**

27 February 2017 12:01 (South Africa)

DAILY

(https://www.dailymaverick.co.za/)

Opinionista Vashna Jagarnath

Solidariteit troef haat in die tyd van die demagoog

2016 was beslis 'n ellendige jaar. Ons het meer as musikale genieë soos Prince en David Bowie verloor. Ons het meer verloor as figure wat noodsaaklik is vir ons verbeelding, soos Muhammed Ali en Fidel Castro. Ons het ook baie van ons basis vir sosiale hoop verloor. In Junie het Britse kiesers rassisme en reaksie gekies en vir Brexit gestem. In November het genoeg van die kiesers in die Verenigde State dieselfde gedoen en Donald Trump hul president gemaak.

In plaas daarvan om korrupte leiers tot verantwoording te roep, word mense vertel dat hul ware vyand die onafhanklike vrou, die Moslem, die Soefi, die Nigeriër, die Mexikaan, die Jood, die homoseksueel, die transpersoon, die migrant of die vlugteling is. Nasionalisme, rassisme, seksisme, godsdienstige ekstremisme en ander vorme van chauvinisme* word 'n effektiewe vorm van dekking vir die onbillike stelsel en die klein groepie mense vir wie dit dien.

In 'n tyd wanneer ons met ware dringendheid sterk organisasiestrukture moet bou wat eenheid tussen die werkersklas en arm mense moet bou, verhard ons ons teenoor mekaar. Dit is die tyd van die demagoog*, die charlatan* en die trol*. Dit is die tyd van die bende, aanlyn of op straat, wat kom om die ander stil te maak en te stroop van hul reg om deel te wees van die openbare sfeer en, soos onlangs in Johannesburg en Pretoria, letterlik die ander uit te dryf. As Trumpisme die nuwe naam vir hierdie toksiese politiek is, moet ons weet dat dit in ons eie strate bestaan.

Oral in die wêreld word die middelklasse in beslag geneem deur die winkelsentrum, die hekgemeenskap en verbruik. Die behoefte om te verbruik en om as verbruiker gesien te word, neem ons verhoudings, ons gesondheid, ons spiritualiteit, ons gemeenskap en ons politiek oor. As jou hele lewe onbevredigend is, kry jy 'n nuwe klerekas, verander jy jou haarstyl, gaan jy op 'n radikale dieet, koop jy organies, koop jy 'n motor, 'n huis en die jongste selfoon, en, wat jy ook al doen, jy kook net met klapperolie.

Maar die borrel van verbruikersdruk is net 'n illusie. Buitekant hierdie borrel word mense verarm, woed oorloë, word demokrasie teruggedraai en word blywende skade aan ons planeet aangerig. Uitputting, angs en depressie heers. Ons werk onself moeg om deel te bly van die minderheid wat die dag kan eindig met die afsaksel onder in ons koffiekoppie terwyl 'n glaspaneel ons skei van die mense wat buitekant in die straat woel om kos te soek.

Maar dan – deur die newel van wanhoop – kom skynsels lig. Ons kry hoop en ons besef dat ons 'n ongelooflike gees van veerkragtigheid het en die vermoë om terug te veg. As ons 'n breë, progressiewe alliansie gaan bou wat werkers met inwoners en die stedelike met die landelike kan verbind, eenheid met migrante, werkloses, straathandelaars en LGBTQI-mense kan bou, moet ons 'n populêre demokratiese politiek bou wat die vonke in die as van ons sosiale hoop weer kan laat brand.

[Aangepas uit bron: <<https://www.dailymaverick.co.za>> (Besoek 27 Februarie 2017)]

Woordelys:**Chauvinisme:** buitensporige ondersteuning vir jou eie saak, groep of geslag.**Demagoog:** 'n politieke leier wat ondersteuning verkry deur 'n beroep te doen op populêre begeertes en vooroordele in plaas daarvan om rasionele argumente te gebruik.**Charlatan:** 'n persoon wat valslik beweer dat hy/sy 'n spesiale kennis of vaardigheid besit.**Trol:** iemand wat doelbewus uitdagende boodskappe aanlyn aanbied.

- 1.1 Paragraaf 1 stel voor dat ons in 2016 meer verloor het as musikale genieë en figure wat sentraal staan in ons radikale verbeelding. Wat anders het ons volgens die outeur verloor?

(2)

- 1.2 Wat was die twee gebeurtenisse (een in Brittanje en een in Amerika) wat bygedra het tot die gevoel dat 2016 'n "ellendige jaar" was? (Paragraaf 1, Bron 1)

(2)

- 1.3 Volgens die bron neig korrupte leiers om die etiket "die ware vyand" te gebruik wanneer hulle na mense soos "die onafhanklike vrou, die Moslem, die Soefi, die Nigeriër, die Mexikaan, die Jood, die homoseksueel, die transpersoon, die migrant of die vlugteling" verwys. Hoe help dit hulle in hul leierskap?

(2)

- 1.4 Waarom sal eenheid "tussen die werkersklas en arm mense" 'n bedreiging wees vir die "onbillike stelsel en die klein groepie mense vir wie dit dien"?

(2)

- 1.5 Gee 'n voorbeeld van 'n onlangse gebeurtenis in Suid-Afrika wat toon hoe "ons ons teenoor mekaar verhard".

(2)

- 1.6 Stem jy saam met die mening van die outeur wat in paragraaf 4 uitgedruk word? Verduidelik jou antwoord in drie tot vier sinne.

(4)

- 1.7 Haal 'n sin uit paragraaf 5 aan wat die gemaklike prentjie wat in paragraaf 4 beskryf word, weerspreek.

(2)

- 1.8 In die laaste paragraaf beskryf die outeur die behoefte om "die vonke in die as van ons sosiale hoop weer te laat brand". Beskryf een daad van alledaagse persoonlike leierskap waartoe jy jou kan verbind en wat sal help om dit te bewerkstellig.

(2)
[18]

VRAAG 2**BRON 2****Vir jong politieke hoopvolles, demografie is aan hul kant**

Baie jongmense is ontnugter met politiek en het 'n wantroue in openbare instellings. Hadeel Ibrahim, self 'n jong leier en uitvoerende direkteur van die *Mo Ibrahim Foundation*, sal hierdie vraag van hulle hoor: "Waarom moet ek 'n stelsel betree wat sistematies 'n oorwig teen my vorm?"

Afrika-lande bied 'n belangrike voorbeeld van die huidige situasie. Die gemiddelde ouderdom van politici is 65, terwyl die gemiddelde ouderdom van die bevolkings waaroor hulle regeer 19 is.

"Dit is baie moeilik vir 'n 70-jarige om die wêreld deur die oë van 'n 17-jarige te sien," sê Ibrahim.

Maar sy het 'n diepsinnige antwoord vir ontnugterde jongmense, veral in Afrika waar ongeveer die helfte van die bevolking onder 18 is.

"My argument was en bly altyd 'Waarom die presidensiële paleis afbrand wanneer jy daarin kan woon?' In die volgende dekade sal jy 'n verkiesing kan wen sonder dat enigiemand bo die ouderdom van 30 vir jou stem," sê sy vir hulle.

Baie politieke stelsels het hervorming nodig, ook in lande waar daar vir baie jare al op verandering aangedring word, maar waar dit nog moet plaasvind.

Maar "jy hoef nie te wag nie", sê Ibrahim. "Beveg die stelsel op 'n wettige manier."

Sy sê verandering sal plaasvind namate jongmense vir hulself en hul portuurgroep bewegings skep wat ten doel het om die stelsel uit te daag.

Politici self is grootliks te blameer vir die jeug se ontnugtering. Sy merk op dat "McDonald's en Burger King al 50 jaar meeding, maar hulle het nog nooit die kitskots-handelsmerk vernietig nie," terwyl politici "meeding en die handelsmerk van politiek vernietig" deur mekaar voortdurend aan te val as leuenaars of korrupte politici, of ander beskuldigings te maak.

"Ons almal sê 'Genugtig, hulle is almal mal. Ek wil niks hiermee te doen hê nie'," sê sy.

Hoe herstel ons dan geloof in politiek? "Dit vra inspirerende leiers," sê sy. En dikwels is leierskap "selfaanwysend".

"Ek bedoel, wie sou op die ouderdom van 19 gesê het 'O, Barack Obama, hy gaan president wees'?" sê Ibrahim.

[Aangepas uit bron: <<https://yali.state.gov>> (Besoek 28 Februarie 2017)]

2.1 Waarom dink jy is so baie jong Afrikane "ontnugter met politiek en het hulle 'n wantroue in openbare instellings"?

(2)

2.2 Verskaf twee redes waarom jy dink dit is belangrik om jong leiers te hê wat by die politiek in 'n land betrokke is.

(2)

2.3 Identifiseer een probleem waarmee die jeug in Suid-Afrika te doen het en beskryf die negatiewe impak wat hierdie probleem op die jeug het.

(2)
[6]

VRAAG 3**BRON 3****DAILY MAVERICK****Ontleding: Wat is in die Haatwet?****Dit begin by die Grondwet**

Minister Masutha het gesê die land berus op 'n verbintenis tot 'n nierassige, nieseksistiese en menseregte-gebaseerde samelewing wat in die Handves van Regte vasgelê is. Die inleiding tot die Wet noem die Grondwet se verbintenis tot gelyke regte en die verbod op diskriminasie. Die Grondwet bevorder vryheid van spraak, maar dit is nie van toepassing op rasse-, etniese, geslags- of godsdienstige haat nie.

Rassisme is nie die enigste haat nie

In die definisie van haatmisdade en haatspraak gaan die Wet baie verder as rassisme. Volgens die konsepwet kan slagoffers gedefinieer word in terme van vooroordeel of onverdraagsaamheid op grond van ras, geslag, geslagtelikheid wat intergeslagtelikheid insluit, etniese of sosiale afkoms, kleur, seksuele oriëntasie, godsdien, geloof, kultuur, taal, geboorte, gestremdheid, MIV-status, nasionaliteit, geslagsidentiteit, albinisme of beroep of ambag.

Haatmisdaad versus haatspraak

Die konsepwet maak voorsiening vir die vervolging van beide haatmisdade en haatspraak. Masutha verduidelik: "'n Haatmisdaad word gepleeg wanneer 'n persoon enige erkende misdaad pleeg ... wat gemotiveer word deur onregmatige partydigheid, vooroordeel of onverdraagsaamheid." In wese sal die wet bykomende haatmisdaadaanklagte byvoeg vir diegene wat misdade pleeg wat gemotiveer word deur onverdraagsaamheid, byvoorbeeld "korrektiewe verkragting".

Dan is daar haatspraak, waar kommentaar op sosiale media kan inkom. Hier is die konsepwet breed. Die wet sê dat as jy doelbewus kommunikeer (met inbegrip van gebare, mondelinge verklarings, elektroniese kommunikasie) en haat verkondig of 'n ander persoon of groep dreig met die doel om ander aan te hits om daardie groep te benadeel of geweld teen hulle aanblaas, het jy 'n misdaad gepleeg. Die wet gaan verder: as jy haat en "minagting vir of bespotting van enige persoon of groep persone" verkondig, kan jy daarvan aangekla word dat jy 'n misdaad pleeg.

[Aangepas uit bron: <<https://www.dailymaverick.co.za>> (Besoek 25 Februarie 2017)]

3.1 Verduidelik wat bedoel word met die stelling "die Wet gaan baie verder as rassisme". (Paragraaf 2, Bron 3)

(2)

3.2 Wat is die verskil tussen "haatspraak" en 'n "haatmisdaad"?

(2)

3.3 Bron 3 gee "korrektiewe verkragting" as 'n voorbeeld van 'n haatmisdaad (paragraaf 3). Gee jou eie voorbeeld van 'n haatmisdaad.

(2)

BRON 4

Die voorgestelde "Haatspraak"-wet het onder baie kritiek deurgeloopt.

[Bron: <media.withtank.com/330235fbll/jerm-hate-speech-law.jpg>]

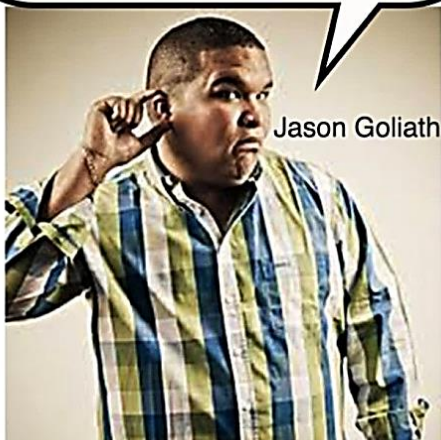
- 3.4 Die voorgestelde "Haatspraak"-wet is sterk deur die publiek gekritiseer. Verduidelik die kritiek wat in die spotprent hierbo geïmpliseer word in twee tot drie sinne.

(2)

Komediante sonder individue, veral politici, uit en skenk geen oorweging aan ras, geslag, godsdiens, kultuur en taal in hul strewe om mense te laat lag nie. Komediante in die besonder het baie te sê gehad oor die potensiele impak van die Wet.

BRON 5

My vrees is hoe haatspraak gemeet gaan word. Hoe definieer ons die verskil tussen almal se menings oor haatspraak? Wat komediante op die verhoog doen in vergelyking met mense soos Penny Sparrow toon die verskil.

Jason Goliath

Om die wet te gebruik om slegte gedrag te beveg sal nie noodwendig haatspraak beperk nie. Jy kan nie gedagtes verander deur mense te sensor nie. Ons het dialoog nodig en komedie skep dialoog.

John Vlismas

Te veel mense het met 'n teregwyding weggekom vir die misdaad van haatspraak. Sosiale media is waar haatspraak verewig word. Ja, ons het die reg op vryheid van spraak – maar moenie toelaat dat dit op haatspraak neerkom nie.

Mongezi Mahlangu

[Aangepas uit bron: <<http://www.channel24.co.za>> (Besoek 21 Februarie 2017)]

3.5 Elkeen van die komediant in Bron 5 hierbo druk 'n ander perspektief op die Haatspraakwet uit. Som vir elkeen van die komediant die kern van die komediant se reaksie op die Haatspraakwet in een sin op.

[illegible]

(6)

3.6 Sal sensuur op komedianten na jou mening 'n moontlike bedreiging vir ons demokrasie wees?

(2)
[16]

40 **punte**

AFDELING B BEREDENEERDE OPSTEL

Die vorige drie vrae het die huidige politieke klimaat en die bekendstelling van die Haatspraakwet ondersoek. Deur die GTA A-aktiwiteite het jy die belangrikheid daarvan bespreek om die aard van leierskap te ondersoek en demokrasie te verstaan. Jy het ook die verantwoordelikheid van die individu om ons grondwetlike beginsels aktief te handhaaf, bespreek.

Ons Grondwet beskryf 'n Suid-Afrikaanse samelewing wat ons almal graag wil skep. Hoewel hierdie visie dalk maklik lyk, is dit 'n veel moeiliker taak om daar uit te kom.

Hieronder is 'n keur van verskillende menings oor die rol van die wet om samelewingsgedrag te verskuif. Lees hierdie uittreksels deur en beantwoord die opstelvraag wat volg.

[Bron: <www.bbc.com/news/world-africa-34615004>]

"Die wet kan morele houdings beïnvloed deur gedrag wat voorheen as skadeloos beskou is te hertipeer, deur morele goedkeuring te verleen aan gedrag wat voorheen as 'n gebrek aan moraliteit beskou is of deur 'n algemene reputasie te ontwikkel vir die doen van wat reg is en deur behandeling van hoë gehalte aan burgers te verskaf." – Janice Nadler

[Aangepas uit bron: *Law, Moral Attitudes and Behavioral Change* <<https://papers.ssrn.com>>]

"Wetgewing* moet reageer op werklike behoeftes in die samelewing. Die doel daarvan moet wees om die samelewing beter, sterker en regverdiger te maak." – David Carolissen

Woordelys:

Wetgewing: wette van 'n land

[Aangepas uit bron: "Ridicule is costly: Red lights flash for Zapiro if the hate speech Bill passes muster" <<https://mg.co.za>>]

"Die wet kan die gedrag van mense in die samelewing reguleer, ons Departement kan die wet opstel, die Parlement kan dit goedkeur en dit sal in die wetboek opgeteken wees, maar dit kan nie die harte, gedagtes en houdings van mense verander nie." – Gajeeda Abbas

[Aangepas uit bron: "South Africa: Deputy Minister John Jeffery – Current Affairs and Media Forum" <allafrica.com>]

VRAAG 4

Die effektiefste hulpmiddel vir leiers om die samelewing se gedrag te verskuif is deur wette (wetgewing) te skep en te implementeer.

In watter mate stem jy saam met die stelling hierbo? Jou antwoord moet die relevante perspektiewe in ag neem soos weerspieël in die bronne in Afdeling A en Afdeling B van hierdie vraestel, sowel as jou eie perspektief.

Beantwoord hierdie vraag in 'n opstel van tussen 500 en 600 woorde.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[30]

30 punte

Totaal: 70 punte